

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research ; PAR) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้านหนองน้ำขุ่น เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research ; PAR) โดยวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ (Pre-research Phase)

เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน หัวหน้าครัวเรือนและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาคีต่างๆ โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมที่ดำเนินการดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) ซึ่งผู้วิจัยจะต้องลงพื้นที่เพื่อพบปะกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมาย

และความต้องการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจและการศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยราชการหรือองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ 3 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัย เช่น การเตรียมคนในชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานวิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน เตรียมนักพัฒนา และเตรียมนักวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 62 ครัวเรือน

2. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแนวคำถาม เพื่อการสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจและศึกษาชุมชน ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและศึกษาชุมชน

2.2 กำหนดและเขียนแนวคำถามและนิยามคำศัพท์ในเชิงปฏิบัติการตามกรอบแนวคิด

2.3 สร้างแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบประเด็นต่างๆ ตลอดจนความถูกต้องด้านภาษาและนำมาปรับปรุงเป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยตนเอง

2.5 เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแนวคำถาม

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase)

ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญในการดำเนินการวิจัยดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ขั้นนี้จะเน้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 และการให้การศึกษากับ

ชุมชน (Community Education Participatory ; CEP) โดยการอภิปรายและถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม เพื่อประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมกับการประเมินความเป็นไปได้ ด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและกำหนดรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 2 การวิพากษ์โครงสร้างหลักสูตร การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Project Appraisal and Identification) หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนแล้ว หัวหน้าครัวเรือนและนักวิจัยร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข ซึ่งความเป็นจริงแนวทางแก้ไขจะต้องมีหลายทางเลือก หัวหน้าครัวเรือนและนักวิจัยจะต้องร่วมกันตัดสินใจว่าแนวทางแก้ไขโดยวิธีใดเหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งในขั้นตอนนี้หัวหน้าครัวเรือนจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ กิจกรรมในขั้นนี้เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

2.1.1 หัวหน้าครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วม โครงการวิจัยทุกครัวเรือน

2.1.2 นักพัฒนาและกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 10 คน

2.1.3 นักวิจัย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างขึ้นเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอโนนโสภะ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 16 กิจกรรม เพื่อใช้เป็นร่างพิจารณา

2.3 การรวบรวมข้อมูล โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้วิพากษ์และระดมสมอง (Brain Storming) จัดให้มีการนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกลุ่มได้นำเสนอพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้ร่างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอโนนโสภะ จังหวัดอุดรธานี เป็นกิจกรรมจำนวน 10 กิจกรรม

ระยะที่ 3 ระยะติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation Phase)

เป็นการใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอโนนโสภะ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กิจกรรมการปฏิบัติจริง

กลุ่มกิจกรรมที่ 1 กลุ่มประมง การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลาอุก)

กลุ่มกิจกรรมที่ 2 กลุ่มการเกษตร (กลุ่มที่ 1) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ การเพาะเห็ดนางฟ้า

กลุ่มกิจกรรมที่ 3 กลุ่มการเกษตร (กลุ่มที่ 2) กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ และกิจกรรมการเกษตรอินทรีย์

กลุ่มกิจกรรมที่ 4 กลุ่มปศุสัตว์ การเลี้ยงเป็ดเทศ การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง

กลุ่มกิจกรรมรวม กลุ่มปรับภูมิทัศน์ กิจกรรมการปรับภูมิทัศน์จัดหน้าบ้านนำมอง
ประชากร ได้แก่ กลุ่มทดลอง ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนใน
บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 50 ครัวเรือน
ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยระยะที่ 3

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อ
การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

2.1 รายได้ครัวเรือน

2.2 รายจ่ายครัวเรือน

2.3 จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ

2.4 จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ

2.5 จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ

2.6 จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้า

2.7 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการ
พึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน :
กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จากการทัศนศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ สามารถนำมาปรับปรับใช้
และจะส่งผลสำเร็จกับ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน :

กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานีได้ จากการศึกษา
เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และถอดบทเรียนจากชุมชนต้นแบบ ที่มีเนื้อหาสาระ

ตรงกันในแต่ละประเด็น ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาปรับใช้ได้โดยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน จำนวน 10 กิจกรรม คือ 1) การไปทัศนศึกษาดูงาน 2) การเลี้ยงกบ 3) การเลี้ยงปลาตก 4) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 5) การเพาะเห็ดนางฟ้า 6) การทำปุ๋ยชีวภาพ 7) เกษตรอินทรีย์ 8) การเลี้ยงเป็ดเทศ 9) การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง และ 10) การปรับภูมิทัศน์จัดหน้าบ้านนำมอง มีผลต่อความสำเร็จในรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี พบว่า หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่เป็นหญิง (คิดเป็นร้อยละ 68.00) และชาย (คิดเป็นร้อยละ 68.00) อายุเฉลี่ย 46 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 80.00) จบระดับมัธยมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 20.00) สมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4 คน และพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 12 ไร่ต่อครัวเรือน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

จากการวิจัยได้มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จากรูปแบบที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 กิจกรรม คือ 1) การไปทัศนศึกษาดูงาน 2) การเลี้ยงกบ 3) การเลี้ยงปลาตก 4) การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ 5) การเพาะเห็ดนางฟ้า 6) การทำปุ๋ยชีวภาพ 7) เกษตรอินทรีย์ 8) การเลี้ยงเป็ดเทศ 9) การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง และ 10) การปรับภูมิทัศน์จัดหน้าบ้านนำมอง ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอ น้ำโสม จังหวัดอุดรธานี จากปัจจัย 7 ด้าน คือ รายได้ครัวเรือน รายจ่ายครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้า และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น จากตัวแปรทั้ง 7 ด้าน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านรายได้ครัวเรือน เป็นการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยจะทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรองก็ได้เพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในครัวเรือน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุวัฒน์ เรืองชัยภูมิ (2549 : 87) พบว่า ชาวบ้านนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ไป

ปรับปรุงวิธีการดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเอง จนทำให้ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว สอดคล้องกับ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (2546 : 7-10) แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (One Tambon One Product ; OTOP) เป็นแนวคิดที่เน้นขบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล แนวคิดนี้สนับสนุนและส่งเสริมให้ขบวนการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล แนวคิดนี้สนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) โดยมีกิจกรรมการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการผลิตให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของตลาดสากล โดยที่ท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งตนเอง (Self-reliance) เป็นหลักแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ 1 ประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรท้องถิ่น ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. 2546 : 7-10)

หลังจากการทดลองรูปแบบ ผู้เข้าร่วม โครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร และรายได้ที่จากการเลี้ยงสัตว์

2.2 ด้านรายจ่ายครัวเรือน เป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งรายจ่ายที่จำเป็นและไม่จำเป็น ซึ่งรายจ่ายที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาวิธีการทำให้รายจ่ายลดลง ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อนุวัฒน์ เรืองชัยภูมิ (2549 : 87) ชาวบ้านนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ไปปรับปรุงวิธีการดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเอง จนทำให้ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ส่วนรายจ่ายที่เกิดขึ้นในดำเนิน โครงการสอดคล้องกับ พิมพกานต์ เลอเบล (2549 :22) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในแม่น้ำปิงตอนบน พบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนสำหรับเลี้ยงปลา ต่อกระชังทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร โดย เฉลี่ยเท่ากับ 1,950 (± 580 SD) บาทต่อตารางเมตร ต้นทุนค่าเสียโอกาสด้านแรงงานโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2,080 (± 600 SD) บาทต่อตารางเมตรต้นทุนหลักคือ ค่าอาหาร รองลงมาคือ ค่าลูกปลา แรงงานในครัวเรือนที่ไม่ได้รับค่าจ้าง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ไม่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในด้านขนาดของฟาร์มเลี้ยงปลา สถานที่เลี้ยง (ตำบล) ภาระหนี้สินและการทำสัญญาผูกขาด สำหรับการคำนวณค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนคงที่พบว่า อุปกรณ์แต่ละชนิดสามารถนำไปใช้เลี้ยงปลาได้ ถึง 5 รอบการผลิต ต้นทุนค่าเสียโอกาสสำหรับกระชังที่เจ้าของดำเนินการเองจะสูงกว่าการจ้างแรงงานระยะ

สั้นสำหรับแรงงานที่ไม่ค่อยมีทักษะในด้านนี้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 160 บาท/วันสำหรับผู้หญิง และ 180 บาทต่อวันสำหรับผู้ชาย

หลังจากการทดลองรูปแบบ ผู้เข้าร่วม โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ลดรายจ่ายในการซื้อพืชผักสวนครัว พืชผลทางเกษตร และอาหารที่เกิดจากการเลี้ยงสัตว์ลงได้

2.3 ด้านจำนวนพืชเพื่อการยังชีพ เป็นการปลูกพืชเพื่อบริโภคเองในครัวเรือน และเพื่อจำหน่ายที่สามารถทำให้เกิดรายได้ในการยังชีพ เช่น ปลูกพืชประเภทผักทุกชนิด ปลูกพืชผลและปลูกพืชเพื่อจำหน่าย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าวโพด ปลูกถั่วเพื่อทำอาหารสัตว์ ปลูกอ้อยไว้ทำน้ำอ้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยของจริยา สุพรรณ (2548 : 77) การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล การประชุมสัมมนา การทำแปลงสาธิตและการเผยแพร่ความรู้ สอดคล้องกับ สานิตย์ บัวสถิต (2544 : ง) ได้วิจัยเรื่อง การปลูกและการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า พืชสมุนไพรที่เกษตรกรนิยมใช้ส่วนมากได้แก่ กระเทียม กระชาย ข่า จิง ส่วนการปลูกเกษตรกรปลูกตะไคร้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข่า และขมิ้นชัน ด้านการใช้เกษตรกรจะใช้ประโยชน์จากตะไคร้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ข่า มะนาว และพริก เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายสมุนไพร มีรายได้เฉลี่ย 3,471 บาทต่อปี แหล่งความรู้เรื่องสมุนไพรส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากญาติพี่น้อง ความรู้ด้านข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรได้รับรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสมุนไพรจากการวิจัยอยู่ในระดับดีมาก ส่วนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ นั้นไม่มี

หลังจากการทดลองรูปแบบ ผู้เข้าร่วม โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีพืชผักสวนครัว และพืชผลทางเกษตร นำมาบริโภคเองเพื่อการยังชีพ

2.4 ด้านจำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ เป็นการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในการยังชีพ นอกจากเหลือกินเหลือใช้เอง ก็นำไปขายเพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นและลดรายจ่าย สอดคล้องกับ ทองยูน ทองคลองไทร (2552 : 1) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีการเลี้ยงกบตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กบลูกผสม 3 สายเลือด (กบนา x กบจาน x กบบลูฟร็อก) ที่เกิดจากพ่อกบจานเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ บ่อกระชัง บ่อดิน บ่อหลุม และบ่อคอนกรีต มีการเจริญเติบโตเร็วกว่า มีน้ำหนักเฉลี่ยมากกว่า มีขนาดใหญ่กว่า มีอัตราการแลกเนื้อต่ำกว่า มีอัตราการรอดตายต่ำกว่าแต่ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติ มีต้นทุนการผลิตและจุดคุ้มทุนต่ำกว่า และให้ผลตอบแทนสูงกว่ากบลูกผสม 3 สายเลือดที่เกิดจากพ่อกบนา บ่อเลี้ยงที่ดีที่สุดสำหรับกบทั้งสองสายพันธุ์ คือ บ่อซีเมนต์รองลงมาคือบ่อกระชัง

และบ่อดินตามลำดับ ส่วนบ่อหลุมและบ่อคอนโดพบว่า เหมาะสำหรับการเลี้ยงเพื่อการค้าแต่ไม่เหมาะสำหรับการเลี้ยงเพื่อการค้าเนื่องจากกบทั้งสองสายพันธุ์มีอัตราการเจริญเติบโตใกล้เคียงกัน พิมพ์กานต์ เลอเบล (2549 : 2) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในแม่น้ำปิงตอนบน พบว่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมการเลี้ยงปลาทั้งปลาเทศและปลานิลในกระชังในแม่น้ำปิงตอนบน ภาคเหนือของประเทศไทยสามารถทำได้ดีมาก แต่ในอนาคตควรมีการจัดการ การให้อาหาร ปลาที่เหมาะสม และการจัดการความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมอย่างเช่น ปัญหาน้ำท่วมและความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่ส่งผลต่อราคาตลาด ฟาร์มเลี้ยงปลามีความสำคัญ ถือเป็นส่วนหนึ่งของอาชีพของครัวเรือนชนบท

หลังจากการทดลองรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วม โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีสัปดาห์การทำอาหาร ได้พื้นที่เพื่อการยังชีพ โดยไม่ต้องซื้อจากร้านค้า และสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

2.5 จำนวนสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ซื้อจากร้านค้า เป็นการลดการซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ซื้อจากร้านค้าลดลง เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวฤทธิ์ พงศ์กรรังศิลป์ (2547 : ก) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ก็คือ การขาดความรู้ทางด้าน การบริหารจัดการ การตลาด การผลิต การเงินและบัญชี เนื่องจากความเป็นชุมชนท้องถิ่นมีวิถีชีวิตแบบชุมชนท้องถิ่นจึงไม่มีทางด้านบริหารจัดการทางธุรกิจ ดังนั้น แนวทางที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนก็คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการให้ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการการเงิน และบัญชีให้กับธุรกิจชุมชน โดยในทางการบริหารจัดการก็ให้ความรู้ทางด้านการวางแผนซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายไว้เป็นการล่วงหน้า การจัดการองค์การเป็นการพัฒนาระบบแผนกำลังคนการอบรมและพัฒนาบุคคล และการสั่งการ โดยผู้นำธุรกิจชุมชนควรจะมีการติดตามผลเพื่อให้งานดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้

หลังจากการทดลองรูปแบบโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มีพืชผัก ผลไม้ เห็ด กบ ปลา ไก่ เป็ด ทดแทนการซื้อจากร้านค้า และสามารถนำไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

2.6 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นความพึงพอใจของสมาชิกที่เข้าร่วม โครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านหยวก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

ซึ่งสอดคล้องของ สถาบันพัฒนาการศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคกลาง (2552 : 89) พบว่า ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและอยากขยายผลการเรียนรู้ของตนเอง ไปยังเครือข่ายอื่นๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา ทองคลองไทร (2546 : 66) ได้ออกแบบและพัฒนากิจการศึกษาศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย-พม่า พบว่า ผู้ศึกษามีอาชีพมีความสามารถในการวิเคราะห์และคิดได้อย่างมีวิจารณญาณ สังเคราะห์และคิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการประยุกต์และการแสดงความสามารถได้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น การฝึกอบรม การศึกษา ดูงาน ทำให้ชุมชนเกิดความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย-พม่า

หลังจากการทดลองรูปแบบโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน คนในชุมชนเกิดความพึงพอใจในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านห้วยก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งดำเนินกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติตามต่อไปและยินดีจะเข้าร่วมโครงการเสริมในโอกาสต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา บ้านหนองน้ำขุ่น ตำบลบ้านห้วยก อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี พบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีรายได้ต่อเดือน หลังเข้าร่วมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น มีการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนด้านรายได้ครัวเรือน รายจ่ายครัวเรือน จำนวนพืชเพื่อการยังชีพ จำนวนสัตว์เพื่อการยังชีพ จำนวนเห็ดเพื่อการยังชีพ จำนวนสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อจากร้านค้า และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น และได้นำไปวิเคราะห์ค่าสถิติ Repeated Measures MANOVA การเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยการทดสอบ Multivariate โดยใช้การวัดด้วยวิธี Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, และ Roy's Largest Root พบว่า มีค่า Significant ที่ระดับ .000 เท่ากัน และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบ Univariate Tests โดยเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน มีค่า Significant ที่ระดับ .000 แสดงว่าคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินงาน ตามรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง

อย่างยั่งยืนในภาพรวมและรายปัจจัย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าคะแนน หลังการดำเนินงานสูงกว่าก่อนการดำเนินงาน ซึ่งทำให้สรุปตามสมมุติฐานได้ว่ารูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนดีขึ้น หลังจากได้ดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการทัศนศึกษาดูงาน ควรมีการอบรมในกิจกรรมต่างๆ และการเรียนรู้ที่ เหมาะสม ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการใช้เครื่องมือ หรือกรรมวิธีในการประกอบอาชีพทั้งแบบ ดั้งเดิมและสมัยใหม่ที่ประหยัดพลังงานและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ครั้วเรือนที่มีการใช้เครื่องมือ หรือกรรมวิธีในการประกอบอาชีพที่ใช้อย่าง สะดวก และสมาชิกในครั้วเรือนส่วนใหญ่ใช้เป็น

1.2 ด้านเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง ควรส่งเสริมให้แต่ละครั้วเรือน มี การวางแผนในการใช้จ่าย การบริหาร การจัดการหนี้สินตามวิธีระเบียบขอความพอเพียงใน ครั้วเรือนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการลดต้นทุนการผลิตในครั้วเรือนและ ชุมชน

1.3 ด้านการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง ควรส่งเสริมให้คนในชุมชน มีการได้รับรายได้เพิ่มขึ้น และระดมงบประมาณเพื่อเป็นกองทุนสงเคราะห์กลุ่มผู้ด้อยโอกาสใน ชุมชน ให้ชุมชนมีกระบวนการวางแผน และการทำงานเชื่อมโยงกันกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลและหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เมื่อชุมชนมีประสบการณ์ในแก้ไขปัญหาของ ชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองได้แล้ว โดยไม่ต้องพึ่งพาจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเอกชนจาก ภายนอกชุมชน โดยชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหรือนำรูปแบบที่ได้จากสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มาทดลองใช้และ ปรับปรุงตามระยะเวลา

2.2 ควรศึกษาเป็นแบบ Mixed Method เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมหลายมิติ ตาม กาลเวลาที่ผ่านไปและปรับใช้ได้ตลอดเวลา